

антикризового управління освітнім закладом в умовах воєнного стану, так і в створенні безпечного та здорового освітнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 04 квітня 2022 р. № 1/3872-22. Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-persha-psihologichna-dopomoga-algoritm-dij>.
2. Словник української мови: у 11 томах. Том 4. Київ: Наукова думка, 1973. С.274.

УДК 159.9

Дембіцька В.В.

*здобувачка ступеня вищої освіти доктор філософії,
спеціальність 053 Психологія
Західноукраїнського національного університету,
викладач кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнського національного університету*

Гіряк А.Н.

*доктор психологічних наук,
завідувач кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнського національного університету*

ВПЛИВ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВЗАЄМИН НА РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНО-ПОЧУТТЄВОЇ СФЕРИ ДИТИНИ

Психічне здоров'я є необхідною умовою функціонування та розвитку дитини в процесі життєдіяльності; є динамічною сукупністю психічних властивостей людини, які забезпечують гармонію між потребами людини і суспільства. З одного боку, воно є умовою адекватного виконання людиною своїх вікових, соціальних і культурних ролей, з іншого боку, забезпечує їй можливість безперервного розвитку впродовж усього її життя [2].

Емоційне благополуччя людини пов'язане як з характером емоцій, що переживаються, так і з можливістю і вмінням ці емоції проявляти. Сутність емоції як характеристики внутрішнього світу людини розуміється в психології як «особливий клас психічних процесів і станів, пов'язаних з потребами та мотивами, що відображають у формі безпосередньо чуттєвих переживань значимість діючих на суб'єкта явищ і ситуацій» [1].

Дитячо-батьківські взаємини прийнято розуміти як найважливішу детермінанту психічного розвитку та процесу соціалізації дитини. Вони можуть бути визначені наступними параметрами:

- характер емоційного зв'язку: з боку батька – емоційне прийняття дитини (батьківська любов), з боку дитини – прив'язаність та емоційне ставлення до батька. Особливістю дитячо-батьківських відносин у порівнянні з іншими видами міжособистісних відносин є їх висока значущість для обох сторін;

- мотиви виховання та батьківства; особливості прояву батьківського лідерства;

- спосіб вирішення проблемних і конфліктних ситуацій; підтримка автономії дитини;

- соціальний контроль: вимоги та заборони, їх кількість; спосіб контролю; санкції (заохочення та підкріплення); батьківський моніторинг;

- ступінь стійкості та послідовності (суперечливості) сімейного виховання [1].

Найвищі показники емоційного розвитку припадають на середній дошкільний вік, що зумовлює високі розбіжності у значеннях «емотивності як індивідуальної характеристики емоційності». Саме у дошкільному віці відбувається активне формування індивідуальних варіантів емоційної сфери дітей.

Багато вчених вважають емоційну сферу найбільш патогенною зоною у сучасній культурі. Психологи підкреслюють, що «нестійкість соціальної, економічної, ідеологічної обстановки, дискредитація багатьох моральних орієнтирів викликають масовий психологічний стрес, який дуже позначається на загальному духовному та фізичному здоров'ї людей», причому негативні зміни спостерігаються в дітей дошкільного віку [3].

Дошкільний вік характеризується тісною емоційною прихильністю дитини до батьків (особливо до матері), причому не у вигляді залежності від них, а у вигляді потреби у любові, повазі, визнанні. У цьому віці дитина ще не може добре орієнтуватися в тонкощах міжособистісного спілкування, не здатна розуміти причини конфліктів між батьками, не володіє засобами для вираження власних почуттів та переживань. Тому, дуже часто сварки між батьками сприймаються дитиною як тривожна подія, ситуація небезпеки (через емоційний контакт з матір'ю). Дитина схильна відчувати себе винною у конфлікті, що виник, оскільки не може зрозуміти справжніх причин того, що відбувається і пояснює все тим, що вона погана, не виправдовує надій батьків і недостойна їхньої любові. Таким чином, часті конфлікти, гучні сварки між батьками викликають у дітей-дошкільнят постійне почуття занепокоєння,

невпевненості в собі, емоційного напруження і можуть стати джерелом їхнього психічного неблагополуччя [5].

Усі негативні чинники, про які йшлося, пов'язані з проблемою невротизації дитини, тобто з причинами виникнення та перебігу хвороби. У зв'язку з тим, що саме в дошкільному віці найчастіше зустрічаються діти, які страждають на неврози та інші психічні захворювання, дуже актуальною є проблема психопрофілактики психічного стану здорових дітей-дошкільнят. Безумовно, найкращим профілактичним засобом є добрі стосунки батьків із дітьми, розуміння батьками внутрішнього світу своєї дитини, її проблем та переживань, уміння поставити себе на місце своїх дітей [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеєнко Т. Ф. Тенденції розвитку і класифікація батьківсько-дитячих стосунків в умовах сучасної сім'ї. *Збірник наукових праць Української Академії державного Управління при Президентові України*. К.: Вид-во УАДУ, 2001. Вип. 1"А". 192 с.
2. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. К.: МАУП, 2001. 96 с.
3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. К.: Просвіта, 2001. 416 с.
4. Гірняк А.Н. Передумови формування гармонійної міжособистісної взаємодії в молодій сім'ї. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: [Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, ТНЕУ, 5-6 квітня 2019 р.]. Тернопіль: Економічна думка. 2019. Т. 2. С. 133-136.
5. Гірняк А.Н. Соціально-психологічний портрет сучасної неповної сім'ї. *Вітакультурний млин*. 2010. Модуль 11. С. 37-41.

УДК: 159.9

Дубатовк В. С.

*аспірантка першого року навчання,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Розвиток лідерських якостей учнів старшої школи в Україні надає молоді можливість брати активну участь у ефективному функціонуванні навчально-виховного процесу, залучення до соціальних ініціатив та суспільного життя.